

واکاوی آثار کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال) بر منافع ملی

(این مقاله با حمایت شرکت دانش بنیان راهبران هویت مجازی آینده (برهان) تهیه شده است)

مهدی یادگاری (نویسنده مسئول)

دکترای مهندسی فناوری اطلاعات، دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، تهران، ایران؛ مدیر گروه دیپلماسی سایبری شرکت برهان.

myadegari@mail.kntu.ac.ir

حبیبه فرج‌زاده

دانشجوی دکترای حقوق بین الملل عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

habibeh_farajzadeh99@atu.ac.ir

حسن رجب‌پور رودمعجنی

کارشناس ارشد حقوق تجارت بین الملل، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

hasan_rajabpour@atu.ac.ir

قابل انتشار در دوره ۲۶، شماره ۷۰ (تابستان ۱۴۰۶) نشریه پژوهش‌های حقوقی

چکیده

دوران پس از تولد ملل متحد را می‌توان عصر قوام‌یافتگی نظام حقوقی بین‌المللی دانست. در کنار ارکانی مانند کمیسیون حقوق بین‌الملل که به تدوین و توسعه‌ی حقوق بین‌الملل عمومی مشغول‌اند، می‌توان اعتبار این قوام‌یافتگی را به نهادهایی مانند کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل ملل متحد (آنسیترال) نیز اعطا کرد. این نهاد حقوقی، از طریق تهیه‌ی اسناد تقنینی و غیرتقنینی، نقشی مؤثر در بنانهادن زیرساخت حقوقی تجارت بین‌الملل ایفا کرده و نظامی مدرن، هماهنگ و یک‌پارچه به کنشگران و بازیگران تجارت بین‌الملل عرضه نموده است. در مقاله‌ی تحلیلی حاضر، تلاش شده است تا ابتدا با بیان تعریف و مؤلفه‌های منافع ملی، درک بهتری از ارتباط آنسیترال با این مفهوم به دست آید و در ادامه، با بررسی میزان اثرگذاری آنسیترال بر منافع امنیتی، اقتصادی و بین‌المللی، به واکاوی آثار این نهاد بین‌المللی بپردازیم. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نظام حقوقی منسجمی که به کوشش آنسیترال ایجاد شده، ارتباطی مستقیم با ابعاد مختلف منفعت ملی داشته و حضور مؤثر در نهاد آنسیترال و پیاده‌سازی اسناد آن کمک شایانی به تضمین منافع ملی از طریق ارتقاء تجارت بین‌الملل خواهد داشت.

کلیدواژه‌ها: آنسیترال، منافع ملی، حقوق تجارت بین‌الملل، منافع اقتصادی، منافع امنیتی

Exploring the impacts of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) on national interests

Abstract

The era following the establishment of the United Nations can be considered the era of consolidation of the international legal system. Along with institutions such as the International Law Commission, which is engaged in the formulation and development of general international law, this consistency can also be credited to institutions such as the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL). This legal institution, through the preparation of legislative and non-legislative documents, has played an effective role in establishing the legal infrastructure of international trade and has offered a modern, harmonized, and integrated system to the actors of international trade. This analytical article seeks to gain a better understanding of UNCITRAL's relationship with the concept of national interest. It achieves this by first defining and examining the components of national interests. Furthermore, the article analyzes the impact of UNCITRAL on security, economic, political and, international interests, ultimately exploring the works of this international institution in this context. The research findings show that the coherent legal system created by the efforts of UNCITRAL has a direct relationship with various dimensions of national interest, and the effective presence of UNCITRAL and the implementation of its documents will help to ensure national interests through the promotion of international trade.

Keywords: UNCITRAL, National Interests, International Trade Law, Economic Interests, Security Interests.

مقدمه و بیان مسئله

پرواضح است که مسأله‌ی اقتصاد امروزه به بازوی مهم توسعه‌ی دولت‌ها در تمام زمینه‌ها بدل گشته است؛ چنان که می‌توان گفت که امروزه حتی پیشبرد اهداف فرهنگی دولت‌ها نیز در گرو توانایی اقتصادی کافی است. مسأله‌ی اقتصاد خود از عناصر متعددی سرچشمه می‌گیرد؛ از جمله تجارت. تجارت، به مثابه فعالیت اقتصادی صورت گرفته از سوی اشخاص حقیقی و حقوقی برای تهیه‌ی کالا و خدمات، در خر دو سطح خرد و کلان اقتصادی اثرگذار بوده است. در سطح کلان، گفته می‌شود که افزایش یک درصدی سهم تجارت در تولید ناخالص ملی^۱ موجب افزایش درآمد سرانه از ۰,۹٪ تا ۳٪ می‌شود.^۲ در سطح خرد نیز تجارت منجر به رشد بهره‌وری کسب و کارها می‌گردد^۳ و افزایش صادرات و واردات نوآوری به ارمغان می‌آورد.^۴ این اثر شگرف اهمیت توجه به کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال)^۵، به عنوان نهاد هماهنگ کننده و تدوین گر قواعد تجارت بین الملل، را نمایان می‌سازد.

از دیگر سو، فعالیت در عرصه‌ی بین الملل، پذیرش تعهدات جهانی و هماهنگ سازی مقررات داخلی با قواعد بین المللی، نیازمند احراز قابلیت تأمین منافع ملی به وسیله‌ی این قواعد است. به بیان دیگر، هیچ دولتی حاضر به مشارکت در بستر جهانی نیست، مگر آن که بداند این امر منافع او را تضمین خواهد کرد. مشارکت جمهوری اسلامی ایران در عرصه‌ی هنجارسازی آنسیترال نیز از این قاعده مستثنی نیست و زمانی می‌توان حضور در چنین فضایی را توجیه کرد که این امر با منافع ملی در تعارض نباشد.

پرسش اصلی مقاله آن است که «آیا آنسیترال و نظام حقوقی آن بر منافع ملی تأثیر دارد؟». فرضیه این است که آنسیترال به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر ابعاد مختلف منافع ملی اثر می‌گذارد. برای بررسی این فرضیه، ابتدا مفهوم و شاخص‌های منفعت ملی مرور می‌شود، سپس ساختار و کارکردهای آنسیترال معرفی گشته، ارتباط آن با منافع ملی تحلیل می‌شود و در پایان، امکان تحقق منافع ملی در صورت مشارکت فعال در این نهاد بررسی می‌گردد.

۱. پیشینه‌ی پژوهش

برای روشن شدن تفاوت این پژوهش با آثار موجود، برخی نمونه‌ها بررسی شده‌اند. جست‌وجو با سه کلیدواژه‌ی «آنسیترال»، «تجارت بین الملل» و «منافع ملی» ما را به آثار ذیل می‌رساند.

¹ Gross domestic product (GDP)

² Love, Patrick and Lattimore, Ralph. (2009). *International Trade: Free, Fair and Open? (1st ed.)*. Paris: The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). P3.

³ Alcalá, Francisco and Ciccone, Antonio. (2004). Trade and Productivity. *The Quarterly Journal of Economics*, 119(2), 613-646. <https://doi.org/10.1162/0033553041382139>

⁴ Golovko, Elena and Valentini, Giovanni. (2008). Exploring the Complementarity Between Innovation and Export for SMEs' Growth. *Journal of International Business Studies*, 42(3), 362-380. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jibs.2008.05.001>

⁵ United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL).

موسی موسوی زنوز (۱۳۹۳) در مقاله‌ی خود با عنوان «رابطه‌ی امنیت ملی و تجارت بین‌الملل: مطالعه‌ی موردی امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در پرتو تجارت بین‌الملل»، به رابطه‌ی امنیت ملی و تجارت بین‌الملل پرداخته است. از نظر او، دولت‌ها می‌توانند از تجارت بین‌الملل به‌عنوان ابزاری برای تحقق دو هدف اقتصادی حائز جنبه‌های امنیت ملی، یعنی توسعه و رفاه، سود جویند. در این مقاله به مسأله‌ی تجارت بین‌الملل به‌مثابه موضوعی عینی و فارغ از پشتوانه‌های حقوقی آن پرداخته شده؛ در حالی که در مقاله‌ی حاضر، موضوع نظام حقوقی (منبعث از فعالیت آنسیترال) در تجارت بین‌الملل است.

ناصر علی‌دوستی (۱۳۸۶) در مقاله‌ی خود با عنوان «منافع ملی در معاهدات و اسناد تجارت بین‌الملل» به بررسی اسناد تدوین‌شده از سوی نهادهای مقررگذار، قضایی و اجرایی در حوزه‌ی تجارت بین‌الملل پرداخته و این اسناد و فرایندهای ناشی از آن‌ها را در رابطه با منافع ملی ج.ا.ا. سنجدیده است. در این مقاله، بر خلاف رویکرد پژوهش حاضر، تفکیکی میان منافع ملی وجود ندارد و این منافع به‌عنوان مفهومی یک‌پارچه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

هرچند مقالات زیادی در حوزه‌ی منافع ملی و حقوق تجارت بین‌الملل وجود دارد، هیچ‌کدام به‌طور مشخص به تأثیر متقابل این عوامل بر یک‌دیگر، آن‌گونه که در این پژوهش اشاره شده، نپرداخته‌اند.

۲. ملاحظات نظری و تعریف مفاهیم

در این بخش، ابتدا به تعریف منفعت ملی پرداخته و سپس معیارها و مصادیق آن بررسی می‌شود.

۱-۲. منفعت ملی

نگاهی به ادبیات موجود در خصوص منافع ملی نشان می‌دهد که در خصوص تعریف و مصداق‌یابی این مفهوم نقطه‌ی وحدتی وجود ندارد. این موضوع دشواری تعریف منافع ملی را روشن می‌سازد. سوسور معتقد است که کلمات و مفاهیم اموری قراردادی محسوب می‌شوند و نباید تصور کرد که رابطه‌ای ذاتی میان یک دال و مدلول آن وجود دارد. با این تعبیر، رابطه‌ی میان دال و مدلول نه رابطه‌ای تغییرناپذیر، که رابطه‌ای تابع قرارداد است. از نظر دیوید کلینتون نیز اصطلاحاتی که برای رساندن هر معنایی ساخته می‌شوند، در طبیعت خویش هیچ معنایی را نمی‌رسانند. واژه‌ی منافع ملی نیز دارای چنین وضعیتی است.^۶

بدین ترتیب، عبارت منافع ملی نیز دالی است که نمی‌توان ارتباطی حقیقی میان آن با مدلول مد نظر برقرار نمود. به بیان ساده‌تر، تعریف منافع ملی ارتباط تنگاتنگی با نظرگاه سیاسی و جامعه‌شناختی افراد دارد و نمی‌توان میان این عبارت و مابه‌ازای خارجی آن ارتباطی یافت.^۷ فلذا، در خصوص این عبارت نیز می‌توان برای هر فرد با میزان و نحوه‌ی اندیشه‌ورزی خاصی که دارد، تصور تعریفی خاص داشت. به عبارت دیگر، منفعت ملی «دال تهی» است^۸ که مدلول آن بسته به نظام ارزشی، سیاسی و

^۶ تاجیک، محمدرضا. «منافع ملی ما کدامند؟» فصلنامه مطالعات راهبردی ۱۱ و ۱۲، شماره‌ی ۱ و ۲ (۱۳۸۰): ۴۷-۶۵. B2n.ir/u56711.۶۵-۴۷

^۷ هراتی، محمدجواد و سلیمانی، رضا. «دشواری‌های تعریف «منافع ملی» در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران». نشریه دانش سیاسی ۱۳، شماره‌ی

(۱۳۹۶): ۱۷۱-۱۹۵. yun.ir/03vjm8.۱۹۵-۱۷۱

^۸ دال تهی را به دال با مدلول مبهم، بسیار متغیر، نامشخص یا ناموجود تعبیر کرده‌اند.

اجتماعی افراد تغییر می‌کند. به هر حال، به دلیل ضرورت عملی، باید مفهوم منفعت ملی تعریف شود تا سیاست‌گذاری در روابط خارجی بر اساس فهم حداقلی مشترکی صورت گیرد.

۱-۲-۱. تغییر معنا در بستر تاریخ

از زمان شکل‌گیری دولت‌ملت‌ها پس از صلح وستفاليا، منافع ملی از وابستگی به فرد (پادشاه) فاصله گرفت و به نهادی مبتنی بر دولت‌ملت بدل شد. این تحول نه‌تنها ساختار اولیه حکومت را تغییر داد، بلکه مفهوم قدرت را نیز دگرگون کرده، حاکمیت ملی را مینا قرار داد. در نتیجه، منافع ملی در برابر مفاهیم «منافع سلطنت» و «منافع فردی» قرار گرفت.

مفهوم منفعت ملی در بستر روابط بین‌الملل شکل گرفت؛ اما با وجود کاربرد گسترده، هنوز تعریف جامعی از آن دیده نمی‌شود.^۹ به‌گفته‌ی پلینو و آلتون، منافع ملی نیازهای حیاتی دولت، مانند حفظ موجودیت، استقلال و تمامیت ارضی را در بر می‌گیرند.^{۱۰} دکتر قوام نیز در تعریفی مشابه، منافع ملی را شامل اساسی‌ترین نیازهای یک ملت، مانند بقا و استقلال، می‌داند.^{۱۱} دیوید کلینتون در این باب بیان می‌کند: «منافع ملی، به‌عنوان یک کل، عبارت‌اند از حاصل جمع منافع جزئی که اجزاء متشکل جامعه آن را دنبال می‌کنند. این منافع در سطح سیستم به‌شکل نیازهای سیاسی ظاهر می‌شوند و در درون آن با یک‌دیگر به ستیز و رقابت می‌پردازند و در نهایت، این نزاع به شکل‌گیری «خیر مشترک» منجر می‌شود.»^{۱۲} مورگنتا نیز پیوندی نزدیک میان منافع ملی و قدرت می‌بیند. به‌گفته‌ی او، دولت‌ها با گسترش قدرت، منافع ملی را تعیین می‌کنند. از دیدگاه واقع‌گرایی، منافع در چارچوب قدرت، مفهومی عینی است که جوهر سیاست را در سطوح داخلی و خارجی بازتاب می‌دهد. این دیدگاه سابقه‌ای تاریخی دارد؛ چراکه همواره انسان‌ها در پی منافع خود بوده‌اند.^{۱۳}

شاید اگر در خصوص مفهوم منافع ملی شاخص قدرت ملی را ملاک قرار دهیم، شاخص عینی سودمندی برای کار ما باشد. بدین‌شکل، اگر سیاست خارجی در راستای قدرت ملی دولتی مؤثر باشد، می‌توان گفت که آن سیاست هم در راستای منافع ملی و هم در اجرا موفق بوده است.^{۱۴}

۱-۲-۲. معیارهای منافع ملی

همان‌طور که گفته شد، میان اندیشمندان علوم سیاسی و روابط بین‌الملل در خصوص مصادیق و تقسیمات منفعت ملی، همچون تعریف آن، وحدت نظر وجود ندارد. به‌عنوان نمونه، پادفورد و لینکلن، ضمن تعریف مقوله‌ی منفعت ملی، آن را به چهار دسته‌ی

^۹ سلطانی‌فر، محمد و خانزاده، لیلا. «بررسی ضرورت بازتعریف منافع ملی در عصر دیپلماسی رسانه‌ای»، *فصلنامه علمی رسانه* ۲۶، شماره ۲ (۱۳۹۴): ۲۵-۴۴.

^{۱۰} Plano, Jack C. and Olton, Roy (1982). *The International Relations Dictionary* (3rd ed.). Santa Barbara, California: Holt, Rinehart and Winston.

^{۱۱} سلطانی‌فر و خانزاده، پیشین.

^{۱۲} تاجیک، پیشین، ص ۳۵.

^{۱۳} همان، ص ۵۲.

^{۱۴} رنجبر، مقصود. «مفهوم منافع ملی از دیدگاه‌های گوناگون» *اطلاعات سیاسی-اقتصادی*، شماره ۲۶ (۱۳۸۵): ۱۶۶-۱۸۱. yun.ir/885vr3181.

امنیت ملی، رفاه اقتصادی، حفظ و ازدیاد قدرت دولت و شخصیت تقسیم می‌کنند.^{۱۵} در کتاب «فرهنگ روابط بین‌الملل» پلینو، برای اشاره به برخی مصادیق منفعت ملی، به صیانت نفس، استقلال، تمامیت ارضی و رفاه اقتصادی اشاره شده است.^{۱۶} برخی دیگر نیز مصادیق منافع ملی را تأمین امنیت ملی، حاکمیت ملی، استقلال، تمامیت ارضی، ثروت ملی، رفاه اجتماعی و وجهه‌ی بین‌المللی برشمرده‌اند.^{۱۷}

از دیدگاهی دیگر، منافع ملی را دارای دو بعد درون‌گرا و برون‌گرا می‌دانند؛ بُعد درون‌گرا ناظر به نظم، امنیت داخلی، پاسخ‌گویی به نیازهای مردم و توسعه‌ی فرهنگی است و بُعد برون‌گرا به جایگاه دولت در نظام بین‌الملل مربوط می‌شود.^{۱۸} بر پایه‌ی دیدگاهی دیگر، منافع ملی در پیوستاری از بقا تا اقتدار بین‌المللی قرار دارد و در میان آن‌ها مواردی چون حفظ هویت ملی، افزایش رفاه، ارتقای شأن شهروندان و تقویت قدرت منطقه‌ای و جهانی دولت دیده می‌شود.^{۱۹} تقسیم‌بندی دیگری منافع ملی را به «اولیه»، «ثانویه»، «پایدار»، «متغیر»، «خاص» و «مشترک» تفکیک می‌کند. برخی نیز آن را صرفاً در سه سطح حیاتی (اولیه)، مهم (ثانویه) و عادی خلاصه کرده‌اند.^{۲۰}

در نگاهی دیگر، منافع ملی اساسی در چهار دسته‌اند: دفاعی (حفظ دولت‌ملت و شهروندان در برابر تهدیدات خشونت‌بار خارجی)، اقتصادی (افزایش رفاه اقتصادی نسبت به دیگر کشورها)، مرتبط با نظم جهانی (پشتیبانی از نظامی بین‌المللی که امنیت، تعامل مسالمت‌آمیز و فعالیت خارجی را ممکن سازد) و ایدئولوژیک (صیانت و ترویج ارزش‌های مشترک ملت در سطح جهانی).^{۲۱} از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز مصادیقی چند از منفعت ملی قابل استنباط است. از این میان، می‌توان به رفاه عمومی (اصل یکم)، تعمیم فرهنگ و افتخارات ملی (اصل دوم)، مساوات در برابر قانون (اصل سوم)، استقلال اقتصادی (اصل چهارم)، دوستی با ملل جهان بر اساس منافع متقابل (اصل دهم) و افزایش قدرت ملی و کسب اعتبار بین‌المللی (اصل سیزدهم) اشاره کرد.^{۲۲}

گرچه تعیین منافع ملی بدون توجه به نظام حاکم و خواست‌ها و آرزوهای اقشار مختلف، دشوار است،^{۲۳} از دید نگارندگان، جهت انجام پژوهش، منافع ملی را می‌توان به چهار بُعد امنیتی، اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی تقسیم‌بندی کرد. جدول زیر نمونه‌هایی از معیارهای هر بُعد را نشان می‌دهد.

^{۱۵} علی‌بخشی، ابراهیم، و بیات، محمدحسن. *مبانی نظری منافع ملی*. تهران: انتشارات آجا، ۱۳۸۷. ص ۲۴.

^{۱۶} Plano, Jack C. and Olton, op. cit. p.11.

^{۱۷} ایزدی، بیژن. *درآمدی بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*. قم: انتشارات بوستان کتاب، ۱۳۷۱. ص ۱۵۸.

^{۱۸} تاجیک، پیشین، ص ۵۳.

^{۱۹} پورسعید، فرزاد. «۱۱ سپتامبر و تحول مفهوم منافع ملی: گذار از منافع ملی به منافع نظام جمهوری اسلامی». *فصلنامه مطالعات راهبردی* ۵، شماره‌ی ۱۷-۱۸ (۱۳۸۱): ۶۹۳-۷۱۰. قابل دسترسی در: https://quarterly.risstudies.org/article_1085.html?lang=en

^{۲۰} تاجیک، پیشین، ص ۵۶.

^{۲۱} Nuechterlein, Donald E. ((1976). National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making. *British Journal of International Studies*, 2(3), 246-266. <https://doi.org/10.1017/S0260210500116729>

^{۲۲} علی‌بخشی و بیات، پیشین، ص ۱۴.

^{۲۳} Clinton, David(1994). *The Two Faces of National Interest*(1st ed.). Baton Rouge: Louisiana State University Press. P.30.

جدول (۱): انواع منافع ملی و معیارهای آن

منافع ملی				
منافع امنیتی	منافع اقتصادی	منافع سیاسی	منافع بین‌المللی	
ارتقای حاکمیت ملی	توسعه‌ی اقتصاد کلان	حفظ استقلال	حضور مؤثر در نظام حقوق بین‌الملل	۱
حفظ تمامیت ارضی	توسعه‌ی تجارت	ایجاد وحدت ملی	توسعه‌ی روابط سیاسی	۲
حراست از جان و مال شهروندان	حراست از محیط‌زیست	حراست از نظام سیاسی	حضور مستمر و مؤثر در سازمان‌های بین‌المللی	۳
امنیت اقتصادی	دستیابی به منابع انرژی	ارتقای دموکراسی	کسب اعتبار بین‌المللی	۴

۲-۲. آنسیترال

اینک در بررسی آنسیترال، ابتدا تاریخچه و ساختار را معرفی کرده، سپس مأموریت این نهاد را بیان و در نهایت اسناد تدوین‌شده‌ی آن را بررسی می‌کنیم.

۲-۲-۱. معرفی و تاریخچه

کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد، موسوم به آنسیترال، نهاد قاعده‌ساز بین‌المللی در عرصه‌ی تجارت است. فلسفه‌ی تأسیس این نهاد را باید در لزوم هماهنگ‌سازی سازوکارهای تجارت بین‌الملل جست. در جهان امروز که دولت‌ها از نظر اقتصادی بیش از پیش به هم وابسته‌اند، می‌بایست یک چهارچوب حقوقی قابل‌پیش‌بینی برای تسهیل تجارت بین‌الملل وجود داشته باشد.^{۲۴} نظر به اهمیت این امر، مجمع عمومی سازمان ملل، در ۱۷ دسامبر ۱۹۶۶، با قطع‌نامه‌ی ۲۲۰۵، این نهاد را تأسیس کرد.

سازوکار هماهنگ‌کننده‌ی تجارت، ابداع مردمان عصر جدید نیست. مروری بر تاریخ تجارت نشان می‌دهد که ایده‌ی هماهنگ‌سازی این قواعد نخست از سوی تجار قرون وسطی مطرح شد. در این عصر، بازرگانان اروپایی جهت تنظیم روابط تجاری خود با تجار دیگر مناطق، اصطلاحات و قواعدی خاص را وضع و محاکمی خاص برای امور تجاری، بیرون از دایره‌ی صلاحیت محاکم عمومی، تأسیس نمودند تا بر اساس آن چه «عرف تجاری» خوانده می‌شود، اختلافات میان تاجران را رفع کند.

²⁴ UNCITRAL(2013). *A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law*(1st ed.). Vienna: United Nations P.1.

این قواعد مخصوص را «حقوق بازرگانان»^{۲۵} نام نهاده‌اند.^{۲۶} این مسأله نشان می‌دهد که لزوم پیش‌بینی‌پذیری قواعد حقوقی در تجارت، امری مسبوق به سابقه است.^{۲۷}

پس از جنگ دوم جهانی، دولت‌ها به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌ی اقتصاد و عنصر محرک آن، یعنی تجارت، نقشی بی‌بدیل در تأمین امنیت ملی دارد. مطالعات نشان می‌داد که وابستگی تجاری اقتصادی میان دولت‌ها می‌تواند به رفع چالش‌های سیاسی نظامی بیانجامد.^{۲۸} به همین دلیل، آنسیترال نقشی مهم در کارویژه‌ی بزرگ سازمان ملل، یعنی تأمین صلح بین‌المللی، ایفا می‌کند. در گزارش زمینه‌ی تأسیس آنسیترال، دبیرکل به چهار مانع مهم توسعه‌ی تجارت بین‌الملل اشاره کرد که عبارت‌اند از شتاب کم، هماهنگی و همکاری ناکافی، خلأ مؤسسه‌ی قانون‌گذار بین‌المللی و خلأ تنوع دولت‌های دخیل در تجارت بین‌الملل. در این گزارش توصیه می‌شود که جهت رفع این موانع، روند هماهنگ‌سازی قواعد مربوط به این عرصه به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای نظام‌مند گردد.^{۲۹}

۲-۲-۲. ساختار

ساختار آنسیترال شامل کمیسیون، کارگروه‌ها و دبیرخانه است. کمیسیون، مرکب از تمام دولت‌های عضو، وظایفی چون تصویب پیش‌نویس‌ها، بررسی گزارش‌های کارگروه‌ها و تأیید متون سایر نهادها را بر عهده دارد و با یک رئیس، سه نایب‌رئیس و یک مخبر اداره می‌شود. معیار تصمیم‌گیری کانسensus^{۳۰} است و در صورت نبود آن، رأی اکثریت ملاک است. آنسیترال در ابتدا بیست‌ونهم عضو داشت؛ اما با تصمیم مجمع عمومی، تعداد اعضاء تا سال ۲۰۲۱ به هفتاد رسید. ترکیب اعضا نشان‌دهنده‌ی تنوع جغرافیایی، اقتصادی و حقوقی است.^{۳۱} در جلسات کمیسیون، تمام دول عضو می‌توانند حاضر شوند و دول غیرعضو، سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای بین‌دولتی و غیر آن‌ها نیز می‌توانند به‌عنوان عضو ناظر شرکت نمایند.^{۳۲}

کارگروه‌ها فعالیت اصلی و ماهوی روی موضوعات مربوط به برنامه‌ی کاری آنسیترال را انجام می‌دهند. پس از تخصیص کار از سوی کمیسیون، کارگروه‌ها باید کار تحقیقی و تقنینی روی موضوعات را آغاز کنند. در کارگروه‌ها نیز حق مشارکت برای تمام دول عضو کمیسیون محفوظ است و امکان حضور اعضای ناظر نیز وجود دارد. آنسیترال شش کارگروه دارد که در حال حاضر به ترتیب بر رسید انبار^{۳۳}، حل‌وفصل اختلاف^{۳۴}، اصلاح رویه‌ی حل‌وفصل اختلاف سرمایه‌گذاری^{۳۵}، تجارت الکترونیک^{۳۶}، حقوق ورشکستگی^{۳۷} و اسناد حمل‌ونقل چندوجهی قابل‌معامله^{۳۸} تمرکز دارند.

^{۲۵} *lex mercatoria*.

^{۲۶} Carr, Indira and Stone, Peter (2018). *International Trade Law* (6th ed.). New York: Routledge. Ciii.

^{۲۷} نهادهای دیگری مانند یونیدروا، کنفرانس حقوق خصوصی لاهه و آنکتاد نیز به امر تدوین و توسعه‌ی قواعد حقوق تجارت بین‌الملل مشغول‌اند.

^{۲۸} موسوی زنون، موسی. «رابطه‌ی امنیت ملی و تجارت بین‌الملل: مطالعه‌ی موردی امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در پرتو تجارت بین‌الملل» فصلنامه مطالعات سیاست‌های راهبردی ۵، شماره‌ی ۱۴ (۱۳۹۳): ۱۰۹-۱۴۲.

^{۲۹} UNGA. no. 2025. 1966. p.99

^{۳۰} Consensus

^{۳۱} A Guide to UNCITRAL, 2013, pp. 2-3.

^{۳۲} A Guide to UNCITRAL, p. 6.

^{۳۳} Warehouse Receipts.

^{۳۴} Dispute settlement.

وظیفه‌ی دبیرخانه پشتیبانی از کمیسیون و کارگروه‌ها در انجام امور است. این نهاد متشکل از متخصصین حقوقی از نظام‌های حقوقی مختلف است تا تنوع دیدگاه‌ها در آنسیترال تضمین شود. دبیرخانه تهیه‌ی گزارش‌ها، پیش‌نویس‌ها، ارائه‌ی کمک فنی و ترویج فعالیت‌های آنسیترال را عهده‌دار است.^{۳۹} همکاری فنی دبیرخانه با دولت‌های درحال توسعه از نشانه‌های اهمیت آن است؛ چنان‌که در گزارش سالانه‌ی خود (آوریل ۲۰۲۲ تا مارس ۲۰۲۳) به تعامل مؤثر با دولت‌های سنگاپور، عربستان و چین و برخی نهادهای بین‌المللی اشاره کرده است.^{۴۰}

۳-۲-۲. مأموریت

مأموریت آنسیترال را باید ذیل دو عنوان «هماهنگ‌سازی قواعد حقوقی» و «مدرن‌سازی قواعد حقوقی» بررسی نمود.

۱-۳-۲-۲. هماهنگ‌سازی قواعد حقوقی

منظور از هماهنگ‌سازی قواعد حقوقی فرایند شناسایی و تطبیق‌دادن تفاوت‌ها در نظام‌های حقوقی مختلف برای تدوین اسنادی است که شیوه‌های تعامل حقوقی بین مردمان جهان را تسهیل نمایند.^{۴۱} ایده‌ی هماهنگ‌سازی می‌تواند به‌مرور نظام‌های حقوقی را در مباحث تجاری و اقتصادی به همدیگر نزدیک کند تا بدین ترتیب، اصل مهم «پیش‌بینی‌پذیری» برای تجار حاصل شده، آن‌ها را مجاب به ورود به بازار خارجی کند.^{۴۲}

از سوی دیگر، دولت‌ها امروزه نقشی مهم در اقتصاد جهان بر عهده گرفته‌اند. هرچند دولت‌ها روزبه‌روز دست از دخالت در بازار کوتاه‌تر می‌کنند، نقش آنان به‌عنوان تنظیم‌گران روابط بین‌الملل در بخش اقتصادی قابل‌چشم‌پوشی نیست. در میان روابط عدیده‌ی دولت‌ها، تجارت کم‌تر از دیگر روابط از عقاید تأثیر می‌پذیرد و به‌همین دلیل، احتمال دست‌یابی به مقررات هماهنگ در سطح حقوق تجارت بیش‌تر است. بر اساس گزارش دبیرکل، شباهت نظرات دولت‌ها در حیطه‌ی تجارت از سه مبنای «احترام به آزادی قراردادی در حقوق تجارت بین‌الملل»، «مفاهیم حسن‌نیت و فورس‌ماژور» و «استفاده‌ی شناخته‌شده از داوری تجاری بین‌المللی دارای قابلیت اجرای بین‌المللی آراء صادره» نشأت می‌گیرد.^{۴۳}

³⁵ Investor-State Dispute Settlement Reform.

³⁶ Electronic Commerce.

³⁷ Insolvency Law.

³⁸ Negotiable Multimodal Transport Documents.

³⁹ A Guide to UNCITRAL, 2013, pp. 5-10.

⁴⁰ UNCITRAL Secretariat (2023), Technical cooperation and assistance, *United Nations Commission on International Trade Law Fifty-sixth session*. P. 2-6.

Turner, Loren (2023, June 6). *UPDATE: Researching the Harmonization of International Commercial Law*. Hauser Global Law School Program, New York University School of Law.

https://www.nyulawglobal.org/globalex/Unification_Harmonization1.html#_edn1

^{۴۲} جلالی، محمود، و شکوری، معصومه. «روند متحدالشکل‌سازی حقوق قراردادهای در سطح بین‌المللی» پژوهشنامه حقوق خصوصی ۱، شماره‌ی ۳ (۱۳۹۲):

https://jplr.atu.ac.ir/article_2241.html. ۱۵۷-۱۷۷

⁴³ UNGA. no. A/6396. 1966. p. 5

۲-۳-۲-۲. مدرن سازی قواعد حقوقی

قواعد حقوق تجارت غالباً ناشی از عرف تجاری اند. در باب قاعده گذاری در حقوق توجه به این نکته مهم است که امروزه یکی از مهم ترین اهداف نظام حقوقی تأمین آسایش انسان است.^{۴۴} دستیابی به این هدف در سطح حقوق تجارت هم اهمیت بیش تری دارد و هم دردسترس تر است. نظر به پیشرفت روزافزون تجارت جهانی و با ورود به عرصه های نوینی چون تجارت الکترونیک، قواعد مربوط به تجارت نیازمند تغییرند.^{۴۵} هنگامی که این تحولات به سازوکارهای تجارت بین الملل ورود می کنند، این مدرن سازی در مقیاسی بزرگ تر اعمال می گردد.

آنسیترال، به عنوان مرجع اصلی قاعده ساز ملل متحد در حیطه ی تجارت بین الملل، باید حسب تحولات تجارت بین الملل اقدام به نوسازی قواعد حقوقی نماید. سازوکارهای تجاری در سطح جهان روز به روز بیشتر به هم وابسته می شوند و اگر طی این تحولات، تنها قسمتی از تجارت جهان تحولات حقوقی لازم را تحصیل نماید، صرف هماهنگ سازی کارآمد نخواهد بود؛ چرا که توازن لازم میان بازیگران تجارت جهانی برقرار نمی شود.

۴-۲-۲. اسناد

آنسیترال برای دستیابی به اهداف خود به دو گروه سند تقنینی و غیر تقنینی متوسل شده است. اسناد غیر تقنینی خود به دو گروه تکنیک های قراردادی و توضیحی تقسیم می شوند. منظور از اسناد تقنینی دسته ای از متون است که در صورت اعمال از سوی دولت ها، می توانند به فرایند هماهنگ سازی قواعد حقوقی کمک شایانی نمایند؛ اما اسناد غیر تقنینی در قالب تکنیک های قراردادی برای اعمال از سوی طرفین قراردادهای خصوصی یا در قالب تکنیک های توضیحی، جهت تبیین قواعد تجاری برای دولت ها و اشخاص خصوصی تنظیم می شوند.^{۴۶}

جدول (۲): انواع اسناد آنسیترال

اسناد آنسیترال		
غیر تقنینی (Non-Legislative)		تقنینی (Legislative)
تکنیک های توضیحی (Explanatory Techniques)	تکنیک های قراردادی (Contractual Techniques)	
اعلامیه های تفسیری (Interpretative Declaration)	شروط نمونه (Model Clauses)	کتوانسیون ها (Conventions)
راهنما (Guide)	قواعد (Rules)	قوانین نمونه (Model Laws)
دستورالعمل (Guideline)	-	قواعد نمونه (Model Provisions)
یادداشت (Note)	-	راهنمای قانون گذاری (Legislative Guides)

^{۴۴} گندمکار، رضاحسین. «مبنا و هدف حقوق» پژوهش های فلسفی-کلامی ۹، شماره ۱ (۱۳۸۶): ۱۴۷-۱۷۴

<https://doi.org/10.22091/pfk.2007.228>

^{۴۵} گوهرفر، مصطفی. «ضرورت نوسازی تجارت خارجی» *دنیای اقتصاد*، ۲۱ تیر ۱۴۰۰. <https://b2n.ir/k47372>

^{۴۶} A Guide to UNCITRAL, 2013, pp. 13-20.

۵-۲-۲. مزایای حقوقی و موانع عملی در تحقق اهداف تجاری

به‌طور کلی، در تحلیل‌های موجود در ادبیات حقوق بین‌الملل، ساختار کنونی آنسیترال، مانند دیگر نهادهای بین‌المللی دارای مزایا و معایبی تلقی شده است.

۱-۵-۲-۲. مزایا

نخستین مزیت آنسیترال هماهنگ‌سازی و مدرن‌سازی قواعد است که پیش‌تر بدان اشاره شد.^{۴۷} مزیت دیگر این نهاد را حضور نمایندگان از سراسر جهان دانسته‌اند. ساختار کنونی آنسیترال نمایندگی سنت‌های حقوقی و سطوح توسعه‌ی اقتصادی گوناگون را تضمین می‌کند.^{۴۸} سومین مزیت آنسیترال هماهنگی و همکاری آن با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مختلف است که محیطی مشارکتی را برای ترویج حقوق تجارت بین‌الملل ایجاد می‌کند.^{۴۹} چهارم آن که متون آنسیترال به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که با نظام‌های حقوقی و زمینه‌های اقتصادی مختلف سازگار باشند. النهایه این که تلاش‌های آنسیترال برای نوسازی حقوق تجارت بین‌الملل با هدف ایجاد اعتماد در معاملات بین‌المللی انجام می‌شوند.^{۵۰}

۲-۵-۲-۲. موانع عملی

نخستین ایراد ساختار کنونی آنسیترال آن است که فرایند تدوین قواعد در آن پیچیده، زمان‌بر و نیازمند مذاکرات گسترده است.^{۵۱} دوم آن که حتی با وجود چارچوب‌های حقوقی استاندارد، اجرای مقررات مدون آنسیترال، بالاخص در نظام‌های حقوقی که ساختار حقوقی ویژه‌ای دارند، می‌تواند از نظر عملی چالش‌برانگیز باشد.^{۵۲} سوم آن که فرایند دستیابی به کانسئوس بین نظام‌های حقوقی متنوع، گاه می‌تواند منجر به تأخیر در تدوین اسناد حقوقی جدید شود.^{۵۳} عیب دیگر این سازمان آن است که عرف تجاری بین‌المللی هر لحظه در حال تحویل است و پیش‌بینی ساختاری برای مطابقت دائم با این امر، کمی دور از انتظار است.^{۵۴} آخرین و مهم‌ترین ایرادی که برای این نهاد در نظر گرفته می‌شود، ایرادی است که به مجموعه‌ی ملل متحد وارد شده و آن سوگیری

⁴⁷ UNCITRAL Secretariat(2004). *united Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL): Setting Rules for International Trade and Settling Dispute*. Vienna International Center. http://unis.unvienna.org/documents/unis/25vic/25years_vic_uncitral.pdf.

⁴⁸ UNCITRAL. *Homepage*. United Nations Commission on International Trade Law. <https://uncitral.un.org/>.

⁴⁹ Davy Karkason(2024). *Maximizing Success in International Sales of Goods*. Transnational Matters. <https://www.transnationalmatters.com/cisg-international-sale-of-goods/#:~:text=The%20landscape%20of%20international%20trade%20law%20is,in%20the%20global%20marketplace%20a%20challenging%20endeavor.>

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Woodhull, Samutra(2014). "The Implications of Conflict of Laws Upon International Trade and Transactions and as Observed from a Malaysian Context: An Overview". *SSRN Electronic Journal*. p 23. Available at <https://ssrn.com/abstract=2437788>.

⁵³ UNIDO Knowledge Hub. *United Nations Commission on International Law (UNCITRAL)*. United Nations Industrial Development Organization. <https://hub.unido.org/multilateral-agencies/uncitral#:~:text=The%20long%2Dstanding%20practice%20in%20the%20Commission%20is,countries%20at%20different%20stages%20of%20economic%20development.>

⁵⁴ Aceris Law LLC(2025). *The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*. *Aceris Law: The International Arbitration Law Firm*. <https://www.acerislaw.com/the-united-nations-convention-on-contracts-for-the-international-sale-of-goods-cisg/>.

به سود دولت‌های غربی است. مطابق این نظر، از آن‌جا که ساختار ملل متحد بر ساخته‌ی دولت‌های شمال است، منافع دولت‌های دیگر در آن لحاظ نمی‌شود. تبعیت از این ساختار منافی سیاست خارجه‌ی کنونی ج.ا.ا نیز تلقی می‌شود.^{۵۵}

۳. روش پژوهش

در این پژوهش تلاش شده است تا با رویکرد تحلیلی توصیفی و بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای و گردآوری اطلاعات از منابع معتبر، کتب، مقالات و اسناد نهادهای بین‌المللی، به جست‌وجوی آثار آنسیترال بر منافع ملی پرداخته شود.

۴. یافته‌های تحقیق

اکنون اثر آنسیترال را بر چهار دسته‌ی منافع ملی، که پیش‌تر به آن‌ها اشاره شد، مورد مذاقه قرار می‌دهیم.

۱-۴. آنسیترال و منافع اقتصادی

آثار آنسیترال بر منافع اقتصادی را می‌توان در دو سطح خرد (مانند افزایش تجارت، تسهیل تأمین مالی و پیش‌بینی‌پذیری حمل‌ونقل) و کلان (مانند برنامه‌ریزی بلندمدت، ایجاد زیرساخت‌های حقوقی و اقتصادی، کاهش آشفستگی و تأمین منافع کلان دولت) کنکاش کرد.^{۵۶} برای سنجش این تأثیر، با رویکردی استقرایی، سه سند دارای بیش‌ترین تصویب و الحاق در آنسیترال را مرور می‌کنیم.

نخستین مورد کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا است که در حال حاضر نودوپنج دولت^{۵۷}، از جمله تمام اقتصادهای برتر دنیا (به جز انگلستان)، از طریق تصویب یا الحاق، به آن پیوسته‌اند. این سند با هدف «رفع موانع حقوقی در تجارت بین‌الملل و توسعه‌ی تجارت بین‌الملل به وسیله‌ی اتخاذ مقررات متحدالشکل ناظر بر قراردادهای بیع بین‌المللی کالا» تدوین شد و به عقیده‌ی طرفدارانش، تا کنون موفق‌ترین سند بین‌المللی در حوزه‌ی حقوق قراردادهای بوده است.^{۵۸} وجود این قواعد متحدالشکل در حوزه‌ی انعقاد قراردادهای بیع بین‌المللی کالا روش‌های سنتی عقد قرارداد ذیل حقوق داخلی یکی از طرفین قرارداد را خاتمه داده و به قلمرو قراردادهای بیع بین‌المللی نظم و نسق بخشیده است. از سوی دیگر، این کنوانسیون توانسته با ایجاد قواعد متحدالشکل، افزایش قطعیت حقوقی در معاملات بیع بین‌المللی را افزایش دهد. این سند آثار مثبت دیگری نیز بر منافع اقتصادی دولت‌ها داشته است؛ از جمله نوسازی حقوق داخلی و کاهش اختلافات ناشی از تعارض قوانین.^{۵۹}

^{۵۵} میرخان، فاطمه سادات و سیمبر، رضا. «جایگاه سازمان ملل متحد در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران». *فصلنامه علمی سیاست جهانی* ۱۰، شماره‌ی ۳۸ (۱۴۰۰): ۲۲. <https://www.doi.org/10.22124/wp.2021.20801.2925>

^{۵۶} میرمحمدی، سید محمد. «مقدمه‌ای بر امنیت اقتصادی» *فصلنامه فرهنگ و اندیشه* ۴، شماره‌ی ۱۴ (۱۳۸۴): ۲۱۳-۲۶۹. yun.ir/gtulh1

^{۵۷} UNCITRAL, CISG, Status

^{۵۸} حاجی‌عزیزی، بیژن، و بیات، بیژن. «ضرورت الحاق به کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا» *مجله حقوقی بین‌المللی* ۳۵، شماره‌ی ۵۸ (۱۳۹۷): ۲۹۹-۳۲۸.

<https://doi.org/10.22066/cilamag.2018.31691>

^{۵۹} See: Nguyen, Linh (2021, August 3). *When does CISG apply and what are the benefits of CISG?*. BLawyers Vietnam. <https://www.blawyersvn.com/blog/when-does-cisg-apply-and-what-are-the-benefits-of-cisg/>.

نظر به مزایای این کنوانسیون، برخی از نهادهای بین‌المللی اقتصادی و تجاری برای پیوستن اعضای خود به این سند بر آن‌ها فشار وارد می‌کنند. برای نمونه، با توجه به مزایایی همچون قطعیت بیش‌تر، ثبات بالاتر، کاهش هزینه‌های اجرایی و از همه مهم‌تر، یک‌پارچگی اقتصادی، آسه‌آن^{۶۰} دولت اندونزی را تحت فشار گذاشته است که دست به تصویب CISG بزند. به‌طور خاص، دولت ژاپن، به‌عنوان مهم‌ترین شریک تجاری اندونزی، تصویب این سند را از سوی اندونزی مهم ارزیابی می‌کند.^{۶۱}

قانون نمونه داوری تجاری بین‌المللی نمونه‌ی عالی دیگر و سند مرجع قانون‌گذاری گران‌بهای در عرصه‌ی داوری تجاری بین‌المللی است. قوانین مبتنی بر یا متأثر از این سند در حال حاضر در هشتادوهفت کشور به تصویب قوای مقننه رسیده‌اند.^{۶۲} دولت ایران نیز در سال ۱۳۷۹ قانون داوری تجاری بین‌المللی خود را با اقتباس از این سند به تصویب رساند. این سند با تغییراتی که در عرصه‌ی داوری تجاری ایجاد کرده، توانسته منافع اقتصادی دول تصویب‌کننده را تأمین نماید. با توجه به تمایلی که جامعه‌ی جهانی به قواعد متحدالشکل پیدا کرده، حاکمیت مجموعه‌قواعدی واحد بر داوری‌های داخلی و بین‌المللی، باعث افزایش پیش‌بینی‌پذیری برای تجار شده، ریسک تجارت با اتباع دولت تصویب‌کننده را کاهش می‌دهد.

کار آنسیترال در تدوین قوانین نمونه‌ی پرارجاع در عرصه‌ی تجارت الکترونیک نیز با قانون نمونه‌ی تجارت الکترونیک^{۶۳} دنبال شده است. قوانین مبتنی بر یا متأثر از این سند در هشتادوسه کشور به تصویب قوای مقننه رسیده‌اند.^{۶۴} این سند، با مقداری جرح و تعدیل، در سال ۱۳۸۲ در ایران نیز به تصویب رسید. وجود چنین قواعد متحدالشکلی که تعداد زیادی از دولت‌ها پایبندی خود را به آن از طریق تصویب قوانین داخلی اثبات نموده‌اند، می‌تواند به سهولت حمایت از زیان‌دیده منجر شود. برای برشمردن ویژگی‌های دیگر این قانون نمونه، می‌توان به فراتررفتن از حوزه‌ی تجارت الکترونیک، تأکید بر اعتبار قراردادهای خصوصی، اعتباربخشیدن به ادله‌ی الکترونیک و قراردادن آن‌ها در حکم سند رسمی اشاره کرد.^{۶۵} همچنین این قانون نمونه محیطی برای معاملات بدون کاغذ مهیا می‌کند که دولت‌ها را برای صرفه‌جویی زمانی و مالی یاری می‌دهد. از سوی دیگر، این سند قواعد و اصولی در ارتباط با مالکیت معنوی، حقوق مؤلف و حمایت از اسرار تجاری ترویج کرده که می‌تواند قدمی بزرگ در راستای ایجاد «بازار جهانی منصفانه»^{۶۶} برای تجارت الکترونیک باشد.^{۶۷}

به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که اسناد آنسیترال تأثیرات به‌سزایی بر منافع اقتصادی دولت‌ها می‌گذارد. وجود امنیت اقتصادی را می‌توان با شاخصه‌هایی مانند بهره‌وری بالای سرمایه و نیروی کار، استاندارد بالای رفاه، بازبودن اقتصاد و رشد

⁶⁰ Association of Southeast Asian Nations (ASEAN).

⁶¹ Haeruddin, M. Ikhwan Maulana, Mansur, Muhammad Alfi Rifadli, Mansur, Mansur, Thaief, Ilham and Haeruddin, Muhammad Ilham Wardhana(2020). Keeping up with The CISG: A Case of Indonesia. *Iranian Economic Review*, 24(4), 923-933. <https://doi.org/10.22059/ier.2020.78826>

⁶² UNCITRAL, MLICA, Status

⁶³ Uncitral Model Law On Electronic Commerce (MLEC).

⁶⁴ UNCITRAL, MLEC, Status

⁶⁵ پورسعید، بهزاد. «قانون تجارت الکترونیک و نوآوری‌های آن» مجله حقوقی دادگستری ۷۱، شماره‌ی ۵۹ (۱۳۸۶): ۴۹-۶۰.

<https://doi.org/10.22106/ijl.2007.11408>

⁶⁶ Fair World Market.

⁶⁷ Singh, Shivani(2020). UNCITRAL Model Law on E-Commerce: Bringing Uniformity and Harmony to E-Commerce in the Contemporary World. *International Journal of Law Management and Humanities*, 5(1), 1035-1039. <https://doi.org/10.1000/IJLMH.112623>.

پایدار اقتصادی سنجید.^{۶۸} با نگاهی دقیق به اسناد فوق‌الذکر و سایر اسناد آنسیترال، می‌توان گفت که پذیرش این اسناد نه تنها در مسائلی مانند افزایش درآمد ناشی از تجارت اثرگذار است، بلکه توانسته با ایجاد مزیت‌هایی مانند پیش‌بینی‌پذیری، مدرن‌سازی نظام حقوقی داخلی و هماهنگ‌نمودن آن با قوانین سایر اعضای جامعه‌ی بین‌المللی، باعث ارتقاء شاخصه‌های امنیت اقتصادی گردد.

۲-۴. آنسیترال و منافع امنیتی

پس از جنگ دوم جهانی، کم‌وبیش این خرد جمعی به وجود آمد که تجارت بین‌الملل و درهم‌تنیدگی اقتصادی می‌تواند نقش مؤثری در کاهش تنش‌های امنیتی داشته باشد. این مسأله هم در اسناد بالادستی امنیتی دولت‌ها و هم در واقعیت‌های نظامی موجود به چشم می‌آید. با نگاهی به آموزه‌های مکتب کپنهاگ، این گزاره منطقی‌تر می‌نماید. از نظر بری بوزان (تئوریسین اصلی مکتب کپنهاگ)، امنیت اقتصادی یکی از مهم‌ترین ابعاد در وابستگی متقابل است. به اعتقاد بوزان، عوامل اقتصادی در تعیین قدرت دولت‌های داخل مجموعه‌ای منطقه‌ای نقش دارند و در ثبات داخلی و انسجام آن‌ها نیز مؤثرند. همچنین آن‌ها می‌توانند بر چشم‌انداز هم‌گرایی منطقه‌ای اثر بگذارند. بر این اساس، از دیدگاه مکتب کپنهاگ، نقش اقتصاد در وضعیت امنیتی مجموعه‌ای منطقه‌ای بالا است و باعث تأثیرگذاری بر رفتارهای امنیتی واحدها می‌شود.^{۶۹}

۱-۲-۴. اسناد راهبردی امنیت ملی

در خصوص اسناد بالادستی امنیتی، نگاهی به راهبرد امنیت ملی^{۷۰} دولت‌های مختلف، اهمیت مسائل تجاری و اقتصادی را در چشم‌انداز امنیتی آن‌ها مشخص می‌کند. برای نمونه، در استراتژی امنیت ملی کرواسی، اقتصاد قدرت‌مند، رقابتی و انعطاف‌پذیر پیش‌نیاز حفاظت از منافع ملی و تحقق راهبردهای جمهوری کرواسی تلقی شده و سیستم مالی پایدار، رشد اقتصادی و تجارت بین‌الملل لازمه‌ی ثبات داخلی و ارتباط خارجی ارزیابی گشته است.^{۷۱} مثال دیگر راهبرد امنیت ملی لهستان است که ضمن ارجاع به اصل ۵ قانون اساسی لهستان، «تضمین توسعه‌ی پایدار و متوازن پتانسیل اجتماعی و اقتصادی دولت را با توجه ویژه به حفاظت از محیط‌زیست و همچنین شرایط زندگی و سلامت مردم به‌عنوان مبنای وجودی لهستان»، یکی از منافع ملی و موضوعات راهبردی لحاظ می‌دارد.^{۷۲}

در آخرین نسخه‌ی راهبرد امنیت ملی آمریکا نیز بخشی به تجارت و اقتصاد اختصاص داده شده است. در این بخش از سند راهبردی، به اهمیت رویکرد بازار آزاد، منفعت این نگاه برای ملت آمریکا و لزوم تقابل با بازیگران مخالف بازار آزاد اشاره شده

^{۶۸} میرمحمدی، پیشین، ص ۲۲۸.

^{۶۹} دهشیری، محمدرضا، امامی، زهرا، و الهی‌نیا، میلاد. «تأثیر خودتکایی بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» فصلنامه مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل، شماره ۵ (۱۴۰۱): ۲۲۹-۲۵۶. <https://sid.ir/paper/1034225/fa.۲۵۶-۲۲۹>.

^{۷۰} National Security Strategy.

^{۷۱} The Republic of Croatia (2017). National Security Strategy. Republic of Croatia Security and Intelligence Agency. P.17. Available at: <https://www.soa.hr/files/file/National-Security-Strategy-2017.pdf>

^{۷۲} National Security Bureau (Poland) (2014). National Security Strategy of the Republic of Poland. National Security Bureau. P.10. Available at: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf

است.^{۷۳} در سند مؤسس شورای امنیت ملی هند، یکی از وظایف تعریف شده برای این شورا «پایش و رسیدگی به موضوعات مربوط به روند اقتصاد جهانی و تهدیدات امنیتی اقتصادی در زمینه‌های انرژی، تجارت خارجی، غذا، مالی و محیط زیست» است.^{۷۴} در گزارش رسمی^{۷۵} سیاست خارجه‌ی استرالیا نیز رفع موانع تجارت آزاد یکی از اهداف استرالیا در سازمان تجارت جهانی عنوان شده است.^{۷۶} در این سند، بر ادامه‌ی روند بازبودن اقتصاد جهانی و رشد تجارت بین‌الملل تأکید شده است.^{۷۷} استرالیا در این سند به اهمیت وافر تجارت و سرمایه‌گذاری بین‌المللی و شکل‌بخشیدن به قواعد آن در سطح جهانی اشاره داشته است.^{۷۸} در نسخه‌ی اخیر سند راهبردی امنیت ملی ژاپن، رشد اقتصادی به‌عنوان سومین عامل مؤثر در تأمین امنیت ملی فراگیر ژاپن لحاظ شده است.^{۷۹} ژاپن همکاری با سازمان تجارت جهانی را در راستای حصول اهداف تجارت آزاد، راهکاری برای مقابله با «برخی دولت‌ها» می‌داند.^{۸۰}

نمونه‌ی نهایی چین است. به عقیده‌ی تحلیل‌گران، شی جین پینگ نسبت به سیاست‌گذاری‌های اقتصادی هوشیاری بالایی دارد. در چارچوب نظری وی، سلسله‌مراتب امنیت ملی بدین نحو است: امنیت سیاسی به‌عنوان سنگ بنا، امنیت اقتصادی به‌عنوان اساس و امنیت نظامی، فرهنگی و اجتماعی به‌مثابه تضمین. چین پس از تحریم‌های کلان آمریکا، برای دستیابی به منابع مختلف، به دنبال بازارهای جدید گشت. این مسأله خود نشان‌دهنده‌ی تأثیر گسترده‌ی دسترسی به بازار بر امنیت ملی در نگاه چین است.^{۸۱}

۲-۲-۴. مصادیق

فارغ از اسناد راهبردی، اهمیت مسائل اقتصادی در عمل نیز مشهود است. وابستگی تجاری و چندجانبه‌گرایی حاصل از آن، در بسیاری موارد، تنش‌های نزدیک به مخاصمه را مه‌ار کرده یا دست‌کم آن‌ها را به‌سوی صلح منفی (نبود خشونت) سوق داده است.^{۸۲} در جهان معاصر، مثال‌های قابل توجهی برای این گزاره وجود دارد.

⁷³ The White House(2022). National Security Strategy. P. 34. Available at: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>

⁷⁴ Chandra, S., & Bhonsle, R. (2015). National Security: Concept, Measurement and Management. *Strategic Analysis*, 39(4), 337–359. <https://doi.org/10.1080/09700161.2015.1047217>

⁷⁵ White paper.

⁷⁶ Australian Government(2017). Foreign Policy White Paper. *Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade*. p.68. Available at: <https://www.dfat.gov.au/publications/minisite/2017-foreign-policy-white-paper/fpwhitepaper/pdf/2017-foreign-policy-white-paper.pdf>

⁷⁷ *Ibid*, p. 62

⁷⁸ *Ibid*, p. 90

⁷⁹ National Security Council and the Cabinet(2022). National Security Strategy of Japan. *Cabinet Secretariat*. P. 12. Available at: <https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216ganzenhoshou/nss-e.pdf>

⁸⁰ *Ibid*, p. 31

⁸¹ See: Drinhausen, Katja and Legarda, Helena(2022). "Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Merics China Monitor*. Available at: <https://www.merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and>.

^{۸۲} در رابطه با مفهوم صلح، بنگرید به عسکری، پوریا و خسروی، یلدا. «ضرورت و بایسته‌های مطالعات صلح از دیدگاه حقوق بین‌الملل»، *پژوهش‌های روابط بین‌الملل* ع، شماره‌ی ۲۲ (۱۳۹۵)، ۲۳۷–۲۶۶. https://www.iisajournals.ir/article_45852.html

۱-۲-۲-۴. چین

یکی از نمونه‌های این تأثیرگذاری را می‌توان در روابط میان تایوان و چین مشاهده کرد. در سالیان اخیر، به‌خصوص پس از سفر رؤسای وقت مجلس نمایندگان آمریکا در ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، روابط دو دولت پرتنش دنبال شده است و حتی شاهد مانورهای نظامی هر دو طرف بوده‌ایم.^{۸۳} با این حال و علی‌رغم تمام حساسیت‌های جمهوری خلق چین نسبت به «احترام به تمامیت ارضی» و عدم تمکین مقامات تایوان از این موضوع، تنش بین آن‌ها هیچ‌گاه به سطح مخاصمه‌ی مسلحانه گسترش پیدا نکرده است. یکی از دلایل این موضوع را می‌توان در وابستگی متقابل این دو دولت یافت. از یک سو، تایوان بزرگ‌ترین تولیدکننده‌ی تراشه‌های نیمه‌هادی در جهان و بزرگ‌ترین تأمین‌کننده‌ی این تراشه‌ها برای شرکت‌های چینی است^{۸۴} و از سوی دیگر، دولت چین بزرگ‌ترین شریک تجاری تایوان است.^{۸۵}

مشابه این رابطه میان چین و هنگ‌کنگ نیز مشهود است. آن‌طور که از آمار برمی‌آید، روابط تجاری این دو حتی در میانه‌ی روابط نامناسب دیپلماتیک نیز وضعیت مطلوبی دارد؛ چنان‌که در سال ۲۰۲۱، سهم چین از اقتصاد هنگ‌کنگ ۵۲٫۴٪ (معادل ۶۹۲٫۷ میلیارد دلار) بوده است.^{۸۶}

۲-۲-۲-۴. ایران

این تنش‌ها را در روابط میان ایران و ترکیه نیز می‌توان مشاهده نمود. این دو دولت همواره بر سر مسائل ایدئولوژیک، استقرار سپر موشکی ناتو و تعمیق روابط با اسرائیل^{۸۷} با یک‌دیگر تعارضات بنیادینی داشتند. نقش ترکیه در تنش اخیر تهران و باکو نیز مشهود است.^{۸۸} از سوی دیگر، تلاش‌های بی‌وقفه‌ی ترکیه برای بیرون‌کردن ایران از پروژه‌ی راه ابریشم جدید یا طرح «یک کمربند-یک راه» و گنجاندن طرح «ترنس‌کاسپین» در این پروژه، روابط این دولت‌ها را بیش از پیش تیره کرده است.^{۸۹}

در عین حال، این مسائل را باید با نگاه اقتصادی نیز نگریست. مراودات تجاری تهران و آنکارا یکی از مهم‌ترین عوامل بازدارنده برای تبدیل تنش‌های سیاسی بین دو دولت به مخاصمه‌ی مسلحانه است. به‌گزارش اداره‌ی آمار ترکیه، مبادلات تجاری طرفین در پنج‌ماهه‌ی نخست ۲۰۲۲، ۳۹٪ رشد داشته است.^{۹۰} به‌همین ترتیب، در توافقات ۲۰۲۴ رؤسای جمهور ایران و ترکیه،

^{۸۳} سیدان، سیده مریم. «بحران تایوان زیر ذره‌بین» خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا)، ۵ اردیبهشت ۱۴۰۳. <https://irna.ir/xjMgvS>

^{۸۴} Brown, David (2023, April 6). *China and Taiwan: A really simple guide*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59900139>

^{۸۵} Maizland, Lindsay (2023, April 18). *Why China-Taiwan Relations Are So Tense*. Council Foreign Relations. <https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden>

^{۸۶} Trade and Industry Department The Government of the Hong Kong Special Administrative Region (2022, June). *Hong Kong and Mainland of China: Some Important Facts*. Trade and Industry Department The Government of the Hong Kong Special Administrative Region. <https://www.tid.gov.hk/english/aboutus/publications/factsheet/china.html>

^{۸۷} مختاری، بهروز، و منتظری، حمیدرضا. «بررسی الگوهای تضاد و همکاری در روابط ایران و ترکیه» فصلنامه تاریخ روابط خارجی ۱۳ و ۱۴، شماره‌ی ۵۲ و ۵۳ (۱۳۹۱): ۲۰۲-۲۰۶. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17352010.1391.13.5253.10.2.206-202>

^{۸۸} Motamedi, Maziar (2020, December 13). *Why did President Erdogan's poem infuriate Iranians?*, Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/13/why-did-erdogans-poem-infuriate-iranians>

^{۸۹} «فرصت‌های ازدست‌رفته در راه ابریشم» *دنیای اقتصاد*، ۱۹ آبان ۱۴۰۱ <https://b2n.ir/e60173>

^{۹۰} طیبی، سید کمیل. «روابط اقتصادی ایران و ترکیه؛ یک ضرورت فراموش‌شده» *خبرگزاری آنا توتولی*، ۲۷ شهریور ۱۴۰۱: <https://b2n.ir/d58476>

توافق شد تا سطح روابط تجاری دو دولت در حوزه‌های انرژی، حمل‌ونقل و مناطق آزاد تجاری، از حجم ۸/۵ میلیارد دلار فعلی، به رقم ۳۰ میلیارد دلار ارتقا یابد.^{۹۱} در صورت تحقق این توافقات، ترکیه به شریک اصلی تجاری ایران بدل خواهد شد. در سال‌های اخیر، بزرگ‌ترین شریک تجاری ایران دولت چین با رقمی نزدیک به ۱۵ میلیارد دلار بوده است.^{۹۲}

اسناد آنسیترال از آن جهت که زیرساخت حقوقی تجارت بین‌الملل را مهیا می‌کنند، نقشی به‌سزا در توسعه‌ی روابط اقتصادی ایفا کرده و به‌تبع آن، در ایجاد پایه‌های صلح‌مبتهی بر اقتصاد تأثیر گذاشته‌اند. از سوی دیگر، می‌توان نتیجه گرفت که دولت‌ها در راستای تحقق منافع ملی خود در این حوزه، تمرکز بیش‌تری بر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی تجاری، علی‌الخصوص آنسیترال، خواهند داشت. از سوی دیگر، الحاق و تصویب اسناد آنسیترال از سوی این دولت‌ها را می‌توان رویکردی در جهت منافع ملی خود از طریق بسط زیرساخت‌های حقوقی دانست.

۳-۴. آنسیترال و منافع بین‌المللی

تأثیر آنسیترال بر منافع بین‌المللی در دو بُعد قابل‌بررسی است: «مشارکت در نهاد» و «پیوستن به اسناد». سنجش این اثرات را می‌توان از منظر «روابط بین‌الملل» و «نظام حقوقی بین‌المللی» انجام داد.

به‌صورت کلی، حوزه‌ی دیپلماسی را می‌توان به دو بعد رسمی و غیررسمی تقسیم نمود: دیپلماسی رسمی در خصوص رابطه‌ی دولت با دولت است و از طریق کارگزاران رسمی اعمال می‌شود؛ در حالی که دیپلماسی غیررسمی که یکی از انواع آن «دیپلماسی عمومی» است، الزاما از سوی کارگزاران دولتی اعمال نمی‌شود یا هدف آن صرفاً برقراری ارتباط با دولت دیگر نیست.^{۹۳} مشارکت در آنسیترال و پیوستن به اسناد آن بر دیپلماسی رسمی دولت‌ها تأثیر می‌گذارد و با اثرگذاری بر حجم تبادلات تجاری، تعاملات سیاسی را نیز تقویت می‌کند. وانگهی، نهاد دولت در دهه‌های اخیر الزام ارتباط با افکار عمومی را درک نموده و از طریق دیپلماسی عمومی، برندسازی ملی و تبادلات فرهنگی، همواره تلاش کرده تا به این مهم دست یابد.^{۹۴}

با توجه به وضعیت کنونی ج.ا.ا، می‌توان ادعا کرد که مؤثرترین ابزار باقی‌مانده توسل به دیپلماسی عمومی است. دولت‌ها نیازمند تغییر موقعیت خود به‌سمت مطلوب‌اند.^{۹۵} این وظیفه‌ی دستگاه دیپلماسی است که به افکار عمومی جهان، به‌خصوص تجار و سرمایه‌گذاران، چهره‌ای مطلوب از دولت نشان دهند. این تصویرسازی در حوزه‌ی تجاری می‌تواند از طریق مشارکت فعال در آنسیترال دنبال شود. این اقدامات نشان‌دهنده‌ی عزم ایران برای ماندن در عرصه‌ی تجارت جهانی است.

^{۹۱} «افزایش چشم‌گیر روابط تجاری ایران و ترکیه». *دنیای اقتصاد*، ۸ بهمن ۱۴۰۲: <https://b2n.ir/u39566>.

^{۹۲} طالی، مریم. «حجم تجارت ایران و چین به ۱۴٫۶ میلیارد دلار رسید» *تجارت ایران و چین*، ۴ بهمن ۱۴۰۲: <https://b2n.ir/t57645>.

^{۹۳} کوهکن، علیرضا، و نزاکتی، فرخنده. «دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی عربستان سعودی» *فصلنامه سیاست جهانی*، ۳، شماره‌ی ۳ (۱۳۹۳): ۲۰۵-۲۳۴.

https://interpolitics.guilan.ac.ir/article_15.html

^{۹۴} همان، صص ۲۱۳ و ۲۱۴.

^{۹۵} برازجانی، مریم، عسگری ثانی، حسین، و پردست، زهرا. «کارویژه‌ی دیپلماسی عمومی در تغییر وجهه‌ی بین‌المللی چین» *پژوهش‌نامه ایرانی سیاست بین*

الملل، ۴، شماره‌ی ۲ (۱۳۹۵): ۱-۲۶. <https://doi.org/10.22067/jipr.v4i2.46392>.

یکی از مهم‌ترین اقدامات دولت‌ها در جامعه‌ی بین‌الملل مشارکت در تدوین قواعد حقوق بین‌الملل و اعتباربخشی به آن‌ها از طریق به‌رسمیت‌شناختن این قواعد است. آنسیترال، به‌عنوان یک نهاد قاعده‌گذار بین‌المللی، هر دو امکان را برای دولت‌ها ایجاد کرده است. دولت‌ها با عضویت در این نهاد یا حضور به‌صورت عضو ناظر، امکان مشارکت در قاعده‌سازی از سوی این نهاد را دارند و از سوی دیگر، با پیوستن به اسناد بین‌المللی تنظیم‌شده از سوی این نهاد، می‌توانند به قواعد آن اعتبار بخشند. از دیگر سو، به‌تبع تأثیر بر قاعده‌گذاری در آنسیترال، می‌توان بر سایر فعالیت‌های ملل متحد نیز اثرگذاری داشت.^{۹۶}

ایران یکی از باسابقه‌ترین اعضای آنسیترال محسوب می‌شود و نخستین بار در سال ۱۹۶۸ به عضویت آنسیترال درآمد. پس از وقفه‌ای دوازده‌ساله، از سال ۱۹۸۶، ایران مجدداً در زمره‌ی اعضای آنسیترال قرار گرفت. این عضویت تا سال ۲۰۲۸ ادامه دارد.^{۹۷} با این حال، ایران تنها یکی از دوازده کنوانسیون مدون آنسیترال را تصویب نموده و از چهارده قانون نمونه نیز تنها دو مورد را تبدیل به قانون داخلی کرده است. رویکرد غالب در مذاکرات آنسیترال این است که دولت‌ها از کارشناسان متخصص هر حوزه برای انجام مذاکرات استفاده می‌کنند. حضور متخصصین برجسته‌ی شاخه‌های مختلف به تأمین منافع دولت‌های متبوع ایشان و توسعه‌یافتگی نظام حقوق تجارت بین‌الملل منتج شده است. از همین رو، شایسته است که دولت، با درک اهمیت نهاد آنسیترال، مقدمات حضور صاحب‌نظران این حوزه را در مذاکرات بین‌المللی فراهم آورد.

۴-۴. آنسیترال و منافع سیاسی

ابعاد مختلف منافع ملی چنان درهم‌تنیده‌اند که به‌سختی می‌توان مرز مشخصی میان آنان یافت. از همین رو، می‌توان ردپای منافع سیاسی را در تمام ابعاد فوق‌الذکر مشاهده نمود؛ اما معیارهایی نیز وجود دارد که مختص بعد سیاسی است؛ مانند حفظ استقلال و حاکمیت ملی. یکی از شاخصه‌های اصلی دستیابی به این هدف داشتن نظام حقوقی مستقل و ملی است. آنسیترال، با در نظر گرفتن تنوع نظام‌های حقوقی، شرایط مشارکت مؤثر در فرایند تدوین قوانین نمونه‌ی ملی را فراهم آورده است. این امکان به دولت‌ها فرصت می‌دهد تا پیش از شکل‌گیری اسناد نمونه، ملاحظات مختلف خود را مطرح نمایند و با ائتلاف‌سازی در مذاکرات، در جهت حفظ استقلال حقوقی و حاکمیت ملی حرکت کنند. از سوی دیگر، درونی‌سازی^{۹۸} نظام حقوقی آنسیترال فرصت رسیدن به اهداف سیاسی دیگر، از جمله توسعه‌ی مردم‌سالاری و تضمین حاکمیت قانون، را تسهیل می‌نماید.

۴-۵. ارزیابی انتقادی از تأثیر آنسیترال بر منافع ملی

در کنار تمام منافع آنسیترال، عده‌ای با اشاره به معایبی که پیش‌تر ذکر شد، نسبت به آثار سوء استفاده از سازوکارهای موجود در بستر آنسیترال هشدار داده‌اند.^{۹۹} به‌عقیده‌ی نگارندگان، علی‌رغم تمام معایب مذکور برای آنسیترال، خصوصاً ایراد غربی‌بودن بافتار کنونی ملل متحد، استفاده از فرصت آنسیترال به چند دلیل از وضعیت سایر نهادهای احتمالاً سیاست‌زده‌ی ملل متحد تبعیت

^{۹۶} در گزارش سال ۲۰۲۳ آنسیترال درباره‌ی نقش آن در ترویج حاکمیت قانون، به همکاری با دبیرخانه و نماینده‌ی دبیرکل در امور فناوری و تلاش برای به‌کارگیری اسناد تجارت الکترونیک آنسیترال در توسعه‌ی زیرساخت‌های حقوقی «پیمان جهانی دیجیتال» اشاره شده است (بنگرید به A/CN.9/1147).

^{۹۷} UNCITRAL (2023, June 15). *Member States History*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/about/faq/mandate_composition/memberhistory.

^{۹۸} Internalization.

^{۹۹} میرخان و سیمبر، پیشین.

نمی‌کند. نخستین دلیل آن که آنسیترال ساختاری حقوقی است که به‌طور خاص بر حوزه‌ی تجارت بین‌الملل متمرکز و به‌دلیل پیوستگی آن با مؤلفه‌های تجاری اقتصادی، از ارتباط مستقیم با جنبه‌های عقیدتی سیاسی به دور است. دومین نکته آن که در ساختار کنونی آنسیترال، تمام نظام‌های حقوقی توانایی مشارکت فعال در تدوین و اصلاح اسناد آنسیترال را داند. سوم آن که انفعال در فرایندهای آنسیترال نه تنها سودی برای کشور ندارد، بلکه بدون تردید با توجه به تأثیر مستقیم این اسناد بر تجارت بین‌الملل، منافع ملی را تضعیف خواهد کرد. بنابراین، آنسیترال باید فرصتی مهم برای دفاع از منافع ملی تلقی شود.

بی‌شک اسناد مدون آنسیترال تماماً نافع نبوده‌اند و حتی در مواردی، برای برخی دولت‌ها آثار سوء به‌همراه داشته‌اند. برای نمونه، مذاکرات کنونی موجود در کارگروه سوم در باب اصلاح سازوکار حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین‌المللی به‌شکلی است که یا به سود دول شمال تمام خواهد شد، یا دول جنوب.¹⁰⁰ با این حال، مطالعه‌ی تاریخچه‌ی مختصر فعالیت آنسیترال نشان‌دهنده‌ی برآیند کلی مثبتی است.

از نظر عملی، جهت انتفاع از منافع مختلف ذکرشده، دولت می‌بایست در سطح امور خارجه، با استفاده از متخصصین حوزه‌ی حقوق بین‌الملل و حقوق تجارت بین‌الملل، با مشارکت فعال در کارگروه‌های مختلف آنسیترال و با استعانت از پشتیبانی متخصصان امر در شاخه‌های مختلفی که تدوین اسناد در آن حوزه‌ها در حال انجام است، بر اسناد تدوینی تأثیر بگذارد تا بدین ترتیب، اسناد نهایی بازنمودی مثبت از منافع ملی باشند.

۵. نتیجه‌گیری

کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (آنسیترال) را می‌توان یکی از اثرگذارترین نهادهای حقوقی جهان در فرایند قاعده‌گذاری و نوسازی نظام حقوق تجارت بین‌الملل دانست؛ نهادی که با بهره‌گیری از ساختاری چندلایه، حضور متنوع حقوقی و جغرافیایی دولت‌ها و تکیه بر اسناد تقنینی و غیرتقنینی، بستری بی‌بدیل برای تأمین منافع ملی کشورها فراهم ساخته است. پژوهش حاضر، با تحلیل اسناد کلیدی آنسیترال و تطبیق آن‌ها با شاخص‌های چهارگانه منافع ملی (امنیتی، اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی)، نشان داد که رابطه‌ای مستقیم، ساختاری و راهبردی میان عملکرد این نهاد و ارتقاء منافع ملی قابل ترسیم است.

از منظر اقتصادی، آنسیترال با تسهیل فرایند تجارت بین‌الملل، نوسازی نظام حقوقی داخلی و ارتقای پیش‌بینی‌پذیری در قراردادهای بستر رشد اقتصادی و افزایش رقابت‌پذیری را مهیا کرده است. در بُعد امنیتی، وابستگی متقابل اقتصادی حاصل از نهادینه‌سازی قواعد آنسیترال، ابزاری برای مدیریت تنش‌ها و تقویت صلح پایدار فراهم می‌آورد. در حوزه منافع بین‌المللی، عضویت فعال در ساختارهای آنسیترال و پیوستن به اسناد آن، نمایانگر تعهد به چندجانبه‌گرایی و تعامل سازنده در نظم حقوقی بین‌الملل است. در آخر در بُعد سیاسی نیز، مشارکت فعال در تدوین قواعد بین‌المللی به دولت‌ها امکان می‌دهد تا ضمن حفظ استقلال حقوقی، در فرایند قاعده‌سازی جهانی نقش‌آفرین باشند.

¹⁰⁰ Alvarez Zarate, José Manuel. "Ensuring a Balanced Approach for the Global South in UNCITRAL Working Group III." Policy Brief N° 117, UNCITRAL, 14 March 2023. Available at: https://www.southcentre.int/wp-content/uploads/2024/09/IPB26_Ensuring-a-Balanced-Approach-for-the-Global-South-in-UNCITRAL-Working-Group-III_EN.pdf

برآیند تحلیل‌ها نشان می‌دهد که اتخاذ رویکردی فعال و هوشمندانه در قبال آنسیترال، نه تنها تقابلی با استقلال ملی ندارد، بلکه تضمینی برای تحقق بلندمدت منافع ملی در عرصه جهانی است. از این منظر، آنسیترال باید به‌مثابه فرصتی راهبردی برای بازآرایی جایگاه بین‌المللی و ارتقاء منافع بنیادین ملی تلقی شود.

References

- Aceris Law LLC(2025). *The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG)*. Aceris Law: The International Arbitration Law Firm. <https://www.acerislaw.com/the-united-nations-convention-on-contracts-for-the-international-sale-of-goods-cisg/>
- Alcalá, Francisco and Ciccone, Antonio(2004). Trade and Productivity. *The Quarterly Journal of Economics*, 119(2), 613-646.<https://doi.org/10.1162/0033553041382139>
- Ali-Bakhshi, Ebrahim & Bayat, Mohammad Hasan (2008). *Theoretical Foundations of National Interests*. Tehran: AJA Publishing.
- Alvarez Zarate, José Manuel. "Ensuring a Balanced Approach for the Global South in UNCITRAL Working Group III." Policy Brief N° 117, UNCITRAL, 14 March 2023. Available at: https://www.southcentre.int/wp-content/uploads/2024/09/IPB26_Ensuring-a-Balanced-Approach-for-the-Global-South-in-UNCITRAL-Working-Group-III_EN.pdf
- Askari, Porya & Khosravi, Yalda (2016). "The Need for and Importance of Peace Studies from the Perspective of International Law," *International Relations Research*, 6(22), 237-266. https://www.iisajournals.ir/article_45852.html
- Australian Government(2017). Foreign Policy White Paper. *Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade*. Available at: <https://www.dfat.gov.au/publications/minisite/2017-foreign-policy-white-paper/fpwhitepaper/pdf/2017-foreign-policy-white-paper.pdf>
- Borazjani, Maryam, Asghari Sani, Hossein & Pourast, Zahra (2016). "The Role of Public Diplomacy in Changing China's International Image," *Iranian Journal of International Politics Research*, 4(2), 1-26. <https://doi.org/10.22067/jipr.v4i2.46392>
- Brown, David(2023, April 6). *China and Taiwan: A really simple guide*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59900139>
- Carr, Indira and Stone, Peter(2018). *International Trade Law(6th ed.)*. New York: Routledge.
- Chandler, Daniel and Munday, Rod(2020). *A Dictionary of Media and Communication(3rd ed.)*. Oxfrd: Oxford University Press.
- Chandra, S., & Bhonsle, R. (2015). National Security: Concept, Measurement and Management. *Strategic Analysis*, 39(4), 337-359. <https://doi.org/10.1080/09700161.2015.1047217>
- Clinton, David(1994). *The Two Faces of National Interest(1st ed.)*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.
- Davy Karkason(2024). *Maximizing Success in International Sales of Goods*. Transnational Matters. <https://www.transnationalmatters.com/cisg-international-sale-of-goods/#:~:text=The%20landscape%20of%20international%20trade%20law%20is,in%20the%20global%20marketplace%20a%20challenging%20endeavor>
- Dehshiri, Mohammad Reza, Emami, Zahra & Elahinia, Milad (2022). "The Impact of Self-Reliance on the National Security of the Islamic Republic of Iran," *Journal of International Political Economy Studies*, 5(1), 229-256. <https://sid.ir/paper/1034225/fa>
- *Donya-e-Eqtesad* (2022, November 10). "Missed Opportunities on the Silk Road," *Donya-e-Eqtesad*. <https://b2n.ir/e60173>
- *Donya-e-Eqtesad* (2024, January 28). "Significant Increase in Iran-Turkey Trade Relations," *Donya-e-Eqtesad*. <https://b2n.ir/u39566>
- Drinhausen, Katja and Legarda, Helena(2022). *"Comprehensive National Security" unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad*. Merics China Monitor. Available at: <https://www.merics.org/en/report/comprehensive-national-security-unleashed-how-xis-approach-shapes-chinas-policies-home-and>
- Gandomkar, Reza Hossein (2007). "The Basis and Purpose of Law," *Philosophical and Theological Research*, 9(1), 147-174. <https://doi.org/10.22091/pfk.2007.228>
- Goharifar, Mostafa (2021, July 12). "The Necessity of Modernizing Foreign Trade," *Donya-e-Eqtesad*. <https://b2n.ir/k47372>

- Golovko, Elena and Valentini, Giovanni(2008). Exploring the Complementarity Between Innovation and Export for SMEs' Growth. *Journal of International Business Studies*, 42(3), 362-380. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1091130>
- Haeruddin, M. Ikhwan Maulana, Mansur, Muhammad Alfi Rifadli, Mansur, Mansur, Thaief, Ilham and Haeruddin, Muhammad Ilham Wardhana(2020). Keeping up with The CISG: A Case of Indonesia. *Iranian Economic Review*, 24(4), 923-933. <https://doi.org/10.22059/ier.2020.78826>
- Haji-Azizi, Bijan & Bayat, Bijan (2018). "The Need to Join the International Sales of Goods Convention," *International Legal Journal*, 35(58), 299-328. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2018.31691>
- Herati, Mohammadjavad & Soleimani, Reza (2017). "Difficulties in Defining 'National Interest' in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran," *Biannual Journal of Political Science*, 13(1), 171-195. yun.ir/03vjm8
- Izadi, Bijan (1992). *An Introduction to the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran*, Qom: Bustan-e-Ketab Publishing.
- Jalali, Mahmoud & Shakouri, Ma'soumeh (2013). "The Trend of Unification in International Contract Law," *Private Law Research Journal*, 1(3), 151-177. https://jplr.atu.ac.ir/article_2241.html
- Kouhkan, Alireza & Nezakati, Farkhondeh (2014). "Public Diplomacy in Saudi Arabia's Foreign Policy," *Quarterly Journal of World Politics*, 3(3), 205-234. https://interpolitics.guilan.ac.ir/article_15.html
- Love, Patrick and Lattimore, Ralph(2009). *International Trade: Free, Fair and Open?* ((1st ed.). Paris: The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- Maizland, Lindsay(2023, April 18). *Why China-Taiwan Relations Are So Tense*. Council Foreign Relations. <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden>
- Mirmohammadi, Seyed Mohammad (2005). *An Introduction to Economic Security*, *Quarterly Journal of Culture and Thought*, 4(14), 213-269. yun.ir/gtulh1
- Mirkhan, Fatemeh Sadat & Simbar, Reza(2022). "The position of the United Nations in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran", *Quarterly Journal of World Politics* 10(38), 7-38. <https://www.doi.org/10.22124/wp.2021.20801.2925>
- Mokhtari, Behrouz & Montazeri, Hamidreza (2012). "Examining Patterns of Conflict and Cooperation in Iran-Turkey Relations," *Quarterly Journal of Foreign Relations History*, 13 & 14(52 & 53), 202-206. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17352010.1391.13.5253.10.2>
- Motamedi, Maziar(2020, December 13). *Why did President Erdogan's poem infuriate Iranians?*, AlJazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/13/why-did-erdogans-poem-infuriate-iranians>
- Mousavi Zenuz, Mousa (2014). "The Relationship Between National Security and International Trade: A Case Study of the Economic Security of the Islamic Republic of Iran in Light of International Trade," *Quarterly Journal of Strategic Policy Studies*, 5(14), 109-142. https://sspp.iranjournals.ir/article_7759.html
- National Security Bureau (Poland) (2014). National Security Strategy of the Republic of Poland. *National Security Bureau*. Available at: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/NSS_RP.pdf
- National Security Council and the Cabinet(2022). National Security Strategy of Japan. *Cabinet Secretariat*. Available at: <https://www.cas.go.jp/jp/siryoku/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>
- Nguyen, Linh(2021, August 3). *When does CISG apply and what are the benefits of CISG?*. BLawyers Vietnam. <https://www.blawyersvn.com/blog/when-does-cisg-apply-and-what-are-the-benefits-of-cisg/>
- Nuechterlein, Donald E. ((1976). National Interests and Foreign Policy: A Conceptual Framework for Analysis and Decision-Making. *British Journal of International Studies*, 2(3), 246-266. <https://doi.org/10.1017/S0260210500116729>
- Plano, Jack C. and Olton, Roy(1982). *The International Relations Dictionary* (3rd ed.). Santa Barbara, California: Holt, Rinehart and Winston.
- Poursaeed, Farzad (2002). "September 11 and the Transformation of the Concept of National Interests: From National Interests to the Interests of the Islamic Republic System," *Quarterly Journal of Strategic Studies*, 5(34), 693-710. https://quarterly.risstudies.org/article_1085.html?lang=en
- Poursaid, Behzad (2007). "The Electronic Commerce Law and Its Innovations," *Judicial Legal Journal*, 71(59), 49-60. <https://doi.org/10.22106/jlj.2007.11408>
- Ranjbar, Maqsoud (2006). "The Concept of National Interests from Different Perspectives," *Economic and Political Information*, 226, 166-181. yun.ir/885vr3
- Seidan, Seyedeh Maryam (2024, April 24). "Taiwan Crisis Under Scrutiny," *Islamic Republic News Agency (IRNA)*. <https://irna.ir/xjMgvS>
- Singh, Shivani(2020). UNCITRAL Model Law on E-Commerce: Bringing Uniformity and Harmony to E-Commerce in the Contemporary World. *International Journal of Law Management and Humanities*, 5(1), 1035-1039. <https://doij.org/10.1000/IJLMH.112623>
- Soltani Far, Mohammad and Leila Khanzadeh. "Examining the Necessity of Redefining National Interests in the Era of Media Diplomacy." *Media Quarterly*, 26, no. 2 (2015): 25-44.

- Tajik, Mohammadreza (2001). "What Are Our National Interests?" *Quarterly Journal of Strategic Studies*, 11 & 12(1 & 2), 47-65. B2n.ir/u56711
- Talebi, Maryam (2024, January 24). "Iran-China Trade Volume Reaches \$14.6 Billion," *Iran-China Trade*. <https://b2n.ir/t57645>
- Tayebi, Seyed Komeil (2022, September 18). "Iran-Turkey Economic Relations; A Neglected Necessity," *Anadolu News Agency*. <https://b2n.ir/d58476>
- The Republic of Croatia(2017). National Security Strategy. *Republic of Croatia Security and Intelligence Agency*. Available at: <https://www.soa.hr/files/file/National-Security-Strategy-2017.pdf>
- The White House(2022). National Security Strategy. Available at: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
- Trade and Industry Department The Government of the Hong Kong Special Administrative Region(2022, June). *Hong Kong and Mainland of China: Some Important Facts*. Trade and Industry Department The Government of the Hong Kong Special Administrative Region. <https://www.tid.gov.hk/english/aboutus/publications/factsheet/china.html>
- Turner, Loren(2023, June 6). *UPDATE: Researching the Harmonization of International Commercial Law*. Hauser Global Law School Program, New York University School of Law. https://www.nyulawglobal.org/globalex/Unification_Harmonization1.html#_edn1
- UNCITRAL Secretariat(2023), Technical cooperation and assistance, *United Nations Commission on International Trade Law Fifty-sixth session*.
- UNCITRAL(2013). *A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law(1st ed.)*. Vienna: United Nations.
- UNCITRAL(2023). *A/CN.9/1147 - Role of UNCITRAL in promoting the rule of law at the national and international levels*. <http://undocs.org/en/a/cn.9/1147>
- UNCITRAL. *Homepage*. United Nations Commission on International Trade Law. <https://uncitral.un.org/>
- UNCITRAL(2023, June 11). *Status: UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996)*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/modellaw/electronic_commerce/status
- UNCITRAL(2023, June 11). *Status: UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status
- UNCITRAL(2023, June 11). *Status: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna, 1980) (CISG)*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/texts/salegoods/conventions/sale_of_goods/cisg/status
- UNCITRAL(2023, June 11). *Status: United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2005)*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/texts/ecommerce/conventions/electronic_communications/status
- UNCITRAL(2023, June 15). *Member States History*. United Nations Commission On International Trade Law. https://uncitral.un.org/en/about/faq/mandate_composition/memberhistory
- UNCITRAL(2023, June 15). *Status table of all UNCITRAL texts*. United Nations Commission On International Trade Law. <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/overview-status-table.pdf>
- UNCITRAL Secretariat(2004). *United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL): Setting Rules for International Trade and Settling Dispute*. Vienna International Center. http://unis.unvienna.org/documents/unis/25vic/25years_vic_uncitral.pdf
- UNIDO Knowledge Hub. *United Nations Commission on International Law (UNCITRAL)*. United Nations Industrial Development Organization. <https://hub.unido.org/multilateral-agencies/uncitral#:~:text=The%20long%2Dstanding%20practice%20in%20the%20Commission%20is,countries%20at%20different%20stages%20of%20economic%20development>
- United Nation's General Assembly(1966), Document 2025: Establishment of the United Nations Commission on International Trade Law, *UN General Assembly, 21st session*.
- United Nation's General Assembly(1966), Documents A/6396 and Add. 1 and 2, *United Nations General Assembly, 21st session, Agenda item 88*.
- Woodhull, Samutra(2014). "The Implications of Conflict of Laws Upon International Trade and Transactions and as Observed from a Malaysian Context: An Overview". *SSRN Electronic Journal*. p 23. Available at <https://ssrn.com/abstract=2437788>